

NR. 1 (31)

PIRMASIS METŲ KETVIRTIS

1969 M.

Mažoji Lietuva vis egzistuos!

Mažosios Lietuvos Tarybos pirmininkui, Erdmonui Simonaičiui, atšventus savo 80 metų gimimo sukaktį, LP bendradarbis su jubilatu turėjo sekančią pasikalbėjimą:

K.: „Gerbiamas pirmininke! Vakar mes iškilmingai atšventėme su Jūsų 80 metų gimimo sukaktį. Įdomu, jeigu Jums dar kartą tektų gyventi anuos 80 metų, ar Jūs pasirinktumėte tuos pačius kelius ar kitais keliais eitumėte?“

S.: „Tai priklauso nuo aplinkybių ir sąlygų.“

K.: „Koks įvykis Jūsų gyvenime Jums suteikė didžiausią malonumą?“

S.: „Kad Lietuva išsikovojo nepriklausomybę ir kad pavyko nors dalį Mažosios Lietuvos, Klaipėdos kraštą, išjungti iš Vokietijos.“

K.: „Paimkime dabar atvirkščiai – kada ir kur teko Jums labiausiai nusivilti?“

S.: „Daugiausiai nusivyliau, kai vyriausybė atidavė Klaipėdos kraštą Vokietijai ir dar sutartį pasirašė. Būk vokiečiai grąsinę, kad jie visą Lietuvą užimsią, jei lietuviai Klaipėdos krašto geruoju neatiduos. Greičiausiai jie buvo Maskvą užtikrinę, kad jie atsiims tik tai, kas jiems ankščiau priklausė.“

Mums, mažlietuviams didžiausia kompromitacija buvo ta, kad krašto perdavimą vokiečiams vykdė Viktoras Gailius, kuris 1918 m. buvo prisidėjęs prie MLT akcijos atskirti Mažąją Lietuvą nuo Vokietijos.“

K.: „Gerbiamas Jubiliate! Jūs esate gimęs ir praleidęs savo jaunystę užnemunyje, kur žmonės daugiau buvo suvokię negu Klaipėdos krašte. Įdomu, kas padarė į Jus įtaką, kas Jus pakreipė į lietuvių ir kada pajutote tautiškai susipratusių lietuvių?“

S.: „Iki 18 metų mano amžiaus nebuvau susipratęs lietuvis. Mane paveikė Giedotų Draugijos koncertai ir vaidinimai Tilžėje. Vydūnas vadovavo. Tada aš pats prisidėjau prie tos draugijos – dainavau ir vaidinau. Tuomet teko man ir su Lietuvos istorija bei literatūra susipažinti, pvz., Krėvės raštais, kur ypatingai „Šarūnas“ mane labai paveikė. Kitaip sakant, sėmėsi iš praeities stiprybės, kaip Kudirka mūsų himne mini.“

K.: „Kaikurie veikėjai savo laiku rašė ir dabar, dar visai neseniai, vienas žinomas lietuvių studentų žurnalas anglų kalba mėgina svetimtaučiams įrodyti, kad Klaipėdos krašto sukilimas faktinai būvęs inscenizuotas ir pati sukilimo mintis kilusi ir buvusi vykdyta Didžiosios Lietuvos lietuvių. Ką Jūs į tai galėtumėte pasakyti?“

S.: „1922 m. buvome išvykę į Paryžių tartis dėl Klaipėdos krašto ateities. Rezultatų nebuvo. Mažlietuviai reikalavo Klaipėdos kraštą prijungti prie Lietuvos, o vokiečiai norėjo 'freistatato'. Iš Paryžiaus sugrįžus, mes, lietuviai, mažame ratelyje turėjome pasitarimą. Ką daryti? Pagaliau nusprendėme nuversti krašto direktorią, kuri buvo prancūzų paskirta, jį globojama ir saugojama. Dar buvo siena tarp Lietuvos ir Klaipėdos krašto, kuri, po nepavykusių derybų Paryžiuje, ypatingai griežtai buvo kontroliuojama. Todėl tik maža dalis sukilėlių galėjo pereiti krašto sieną. Sukilimą organizuoti krašte, po prancūzų akių, buvo neįmanoma.“

TINKLŲ MEZGĖJA

Žiema Kuršių Neringos žvejams buvo ramus laikas. Kada vyrai, ar tai prie šilto gėrimo svetainėje leisdavosi į nesibaigiančias kalbas, arba, nežinrindami speigo, bandydavo savo laimę poledinėje žvejyboje, pajūrio žvejų moterys šiltuose žvejų nameliuose mezgdavo naujus tinklus vasaros žvejybai.

Tai, organizavome sukilimą Lietuvoje ir prašėme pagalbos iš Lietuvos vyriausybės. Nemanykite, kad Lietuvos vyriausybė taip greit sutiko pagalbos teikti. Iš pradžių ji labai priešinosi. Man Kaune min. pirmininkas Galvanauskas pareiškė, kad devyniasdešimtdevyniais nuosimčiais galima manyti, kad sukilimas nepavyks ir kad mus visus prancūzai pakars. Aš jam atsakiau, o jeigu tik ir vienas nuosimtis lieka, tai visgi reikia rizikuoti, nes šiaip Klaipėdos kraštas niekad neteks Lietuvai. To pasikalbėjimo liudininku buvo Lietuvos atstovas Klaipėdos krašte – Jonas Žilius. Aš ministerį Galvanauską įtikinau, kad reikia tik sukilimą pradėti, o kiti sukilėliai krašte lauks ir prisidės. O taip ir buvo. Jeigu dirva sukilimui nebūtų buvusi krašte paruošta, tai tas sukilimas nebūtų galėjęs nei įvykti, nei pavykti.“

K.: „Šiuo metu užnemunyje nei mažlietuvių, nei lietuvių abelnai nebėra. Jei gu tokia padėtis užsitęs dar ilgesnį laiką, ar dar bus galima kalbėti apie Maž. Lietuvos problemą ir tuo pačiu – ar MLT ir Maž. Lietuvos Rezistencinis Sąjūdis beturės dar tikslo egzistuoti?“

S.: „Mažoji Lietuva vis egzistuos! Tik to krašto gyventojai šiuo metu nebėra lietuviai. Tą kovą privalo vesti Mažosios Lietuvos Taryba ir Maž. Lietuvos Rezistencinis Sąjūdis. Žydai 2000 metų kovojo ir laimėjo. Jie, berods, pasili – ko savo tautai ištikimi ir su kitais nesusimaišė.“

K.: „Jeigu politinė situacija staiga pasikeistų ir rusams tektų išbėgti, o pats kraštas atitektų Lietuvai, beabėgėtų gyventojų trūkumas. Kaip reiktų tada kraštą apgyvendinti – emigracija ar kitokiu būdu?“

S.: „Aš manau, kad didesnėji buvusių gyventojų dalis šiuo metu grįžtų į užnemunį. Reikės įsileisti ir senųjų gy-

ventojų. Daugiausiai jų vaikus, kurie Lietuvos valstybei turės būti lojalūs. Tokio tikslo, kaip 'Drang nach Osten' jie turės išsižadėti. Aišku, kad krašte galės apsigyventi visi Lietuvos piliečiai. Šiandien lietuviams sunku apsispręsti, ar grįžti į Lietuvą. Visai kitaip bus, kada kelias į Lietuvą bus atviras. Tik tada įvyks tikrasis grįžimo į tėviškę apsisprendimas.“

K.: „Ar Jūsų nuomone dabartinė taip vadinamoji Tarybinė Lietuva elgiasi teisingai nereikalaudama prisijungti prie Lietuvos užnemunio sritį, ir, savo galimybių ribose, nesipriešina rusų kolonizacijai?“

S.: „Aišku, kad dabartinė Lietuvos vyriausybė elgiasi neteisingai, kad ji nutyli pietnemunijos krašto lietuviškumą ir patį kraštą nesistengė prisijungti prie Lietuvos. Bet reikia valdžios padėti suprasti. Juk ji Lietuvos nevaldo.“

K.: „Teko girdėti ir skaityti spaudoje, kad Jūsų byla dėl prarastos sveikatos kacetuose yra atstema. Kokie yra pagrindiniai vokiečių įstaigų atmetimo motyvai ir ar dar manoma iš Jūsų pusės ką nors daryti?“

S.: „Memellaenderiai' tvirtina įstai-gose, kad aš kovojęs ne prieš nacius, bet prieš vokiečius. Be to, aš atplėšęs Vokietijos piliečių ir valdininkų būdamas, 'vokiškąjį' Klaipėdos kraštą nuo Vokietijos. Tai esąs išdavimas – 'Landesverrat'. O vokiečių įstaigos ir teis-mai remiasi jų parodymais ir tvirtini-mais. Dvi bylas pralaimėjau. Turėjau dar pats teismo išlaidas padengti ir advokatams sumokėti. Iki aukščiausio teismo neėjau, kadangi reikia iš anksto pinigų įmokėti. O to aš negalėjau. Kitų lengvatų dėl teismų išlaidų man neduo-da. Man sako, kad mano skundas nepagrįstas ir nesą šancų man bylą laimėti.“

(nukelta į 4 psl.)

DU TOS PAČIOS TĖVIŠKĖS ŽMONĖS

VYDŪNAS IR SUDERMANN'AS

DR. VYDŪNAS ŠIO ŠIMTMEČIO PRADŽIOJE

Čia reikalas eina apie vokiečių ir lietuvių, kur vokiečiai bandė užmegzti santykius su lietuviais. Tas vokiečių buvo Hermann'as Sudermann'as. Jis gyveno Grunevalde, Berlyne. Sudermann'as savo veikalais jau buvo tapęs garsenybe, žinoma, už Vokietijos ribų.

Lietuvis (Dr. Vydūnas. Red.), gyveno Tilžėje. Jis taip pat buvo rašytojas ir pradėjo garsėti savo kultūrinėmis bei religiniais – filozofinėmis paskaitomis vokiečių ir lietuvių kalba. Jis skaitė paskaitas ne tik Tilžėje, Šilutėje, Lietuvoje, bet ir Karaliaučiuje, Bremene, Šveicarijoje ir kitur.

Abu žmonės buvo gimę Klaipėdos krašte, netoli Šilutės: Hermann'as Sudermann'as Macikiuose 1857 m. rugsėjo 30 d., tilžiškis (Dr. Vydūnas. Red.) Jonaičiuose 1868 m. kovo 22 d.

Nors Sudermann'as mokslo metus ir praleido Tilžėje, tačiau atostogas praleidavo tėviškėje su tėvais. Ta proga jis susipažino su daugel lietuvių ir suprato jų kalbą. Jis paskiau savo raštais labai praturtėjo. Grunevalde Sudermann'as įsigijo puikią vilą.

Iš Berlyno jis dažnai vykdavo į savo tėviškę, ypač tada, kai jo motina tapo našlė. Kelionė ejo per Tilžę. Iš motinos jis buvo gavęs šį bei tą apie minimą Tilžės lietuvių girdėti. Greičiausiai ir ji buvo buvusi lietuvių paskaitose vokiečių kalba. Todėl sūnus jautė patraukimą su juo arčiau susipažinti.

Vieną dieną, trumpai prieš Pirmąjį Pasaulinį Karą, lietuvis iš Hermann'o Sudermann'o gavo laišką su užklausa, ar jis jį galėtų aplankyti. Tas, žinoma, lietuviui buvo labai reikšminga ir jis savęs klausė: kas šį žymų vyrą paskatino tai daryti? Lietuvis savo laikui buvo savotiškai paliestas, kada jis apie 1890 metus buvo matęs Hermann'o Sudermann'o dramą – „Joninių Ugnis“ (Johannisfeuer). Dramoje veikė ir trys lietuviai, kurie net lietuviškus žodžius kalbėjo. Tai buvo nusigėręs vyras, sena moteris – vagilka ir viena jauna moteris, kuri nors ir lietuvišką dainą dainavo, bet kartu demonstravo ir savo nemorališkus palinkimus. Dėl tokio lietuvių pažeminimo tilžiškis lietuvis buvo pasisakęs viename vokiečių kalboje išleistame rašte. Ir dabar tokiose sąlygose turėjo įvykti abiejų susitikimas.

Hermann'as Sudermann'as buvo pasitiktas stotyje ir parsivestas į tilžiškio namus. Ten įvyko ilgesnis pasikalbėjimas. Visų pirmiausia, ką svečias pasakė buvo tai, kad jie abu esantys tos pačios tėviškos žmonės, kurių gimimo

vieta, išskiriant metus, teskiria juos trijais kilometrais. Iš ko jis tai žinojo, nebuvo nei klausta, nei atsakyta.

Po to susitikimo lietuvių santykiai su Sudermann'u nenutrūko iki jo mirties 1928 m.

Ypatingai santykiai pagyvėjo, kada tilžiškis lietuvis buvo pakviestas Berlyno universiteto orientališkame seminare dėstyti lietuvių kalbą. Jis ten veikė iki 1919 metų. Tuo laiku jis susilaukė daug pakvietimų atvykti į Grunevaldą. Apsilankymo metu buvo daug kalbama, kaip Sudermann'as įsivaizduoja lietuvišką žmogų. Pasikalbėjimo metu lietuviui kartais atrodė, lyg Sudermann'as būtų persiėmęs ne tik savo tėviškos, bet ir kaikuriuos lietuviškumo bruožus.

H. Sudermann'as pareiškė, kad jis lietuvius labai pamėgęs. Tą jis išreiškė savo naujame veikale „Lietuviškos Apysakos“ (Litauische Geschichten). O vis tik tilžiškiui lietuviui atrodė, kad ir Sudermann'as, kaip ir daugelis vokiečių, gyvenimo eigą, jos vidurinę vertę aiškino tik pagal jos išorę, tuo

HERMANN SUDERMANN

tarpu lietuvis jos ieškojo tik viduriniai. Pvz., Sudermann'as perduoda lietuvišką dainą, kurio vertimas vokiečių kalboje šitaip skambėjo: „Simonienė,

kaip tu priejai prie vaiko?“ Čia Sudermann'as tą lietuvišką dainą taip suprato, lyg joje kas būtų išreiškęs nusi-stebėjimą, kaip nevedusi moteris gali susilaukti kūdikio. Tuo tarpu dainoje reikalas eina apie visai ką kitą. Tai jau visų pirmą įrodo pats vardas – Simonienė. Reiškia, ji yra Simono žmona. Antrą – dainoje norėta tik išreikšti, koks stebuklingas yra žmogaus gimimas. Panašiai kaip ir rašytojas J.W. Goethe išreiškia tą sekančiais žodžiais: „Rašytojas sukuria ir prieina prie savo kurinių, kaip moteris prie vaikų. Jie nežino kaip.“

Be to, atrodė, kad H. Sudermann'as tik tam tikrą gyventojų dalį skaitė lietuviams. Jeigu lietuviai buvo žinomi, mokėjo gerai vokiškai kalbėti, užėmė net kaikurias valdiškas vietas Sudermannas juos jau laikė vokiečiais. Tarsi išmokta kalba ar dirbamas darbas pakeičia žmogaus tautybę. Pvz., jis aprašo pelkių prievaizdą kaip vokišką valdininką sąžiningai atliekantį savo pareigas. Tuo tarpu lietuviai yra nesukalbami, neturtingi ir atsidavę vagilavimui bei girtuoklystei. O vis tik ir pelkių prievaizdas yra lietuvis, nes tai aiškiai matosi iš jo pavardės.

Suprantama, kad tilžiškis lietuvių gyvė. Tokiu būdu jis tapo pasikalbėjimų centru. Pasikalbėjimai buvo visuomet draugiški.

„Lietuviškose Apysakose“ reiškiasi visų pirmą Sudermann'o polinkis sukurti dramatinę įtampą, nors vienur ir kitur matyti ir lietuviškumo vertinimas gilesniu požvilgiu. Pamažu jis lietuvių savybes pradeda suprasti ir vertinti.

Kai tik tilžiškis lietuvis atvykdavo į Sudermann'o vilą Grunevalde, jau būdavo susirinkęs tam tikras ratelis. Tada prasidėdavo gyvos diskusijos ir pasikalbėjimai gilesnėmis gyvenimo temomis ir problemomis. H. Sudermann'as, kuris atsisėdavo šalia svečio, labai retai į diskusijas įsileidavo. Jis be nustojo rašė į sąsiuvinį, ypač kai kalbėdavo lietuvis. Tas lietuvių maloniai nuteikdavo. Tik vėliau iš namų šeimininkės teko sužinoti, kad Sudermann'as buvo numatęs ką tai apie tilžiškį lietuvių parašyti. Jis norėjęs, kad lietuvis numatytame rašte arba veika – le savo paties žodžiais save atpažintų. Tačiau toks turinys greičiausiai pasiliko rankraštyje.

Ryšiai tarp abiejų tėviškos žmonių nenutrūko ir tada, kai tilžiškis nuo savo pareigų orientališkame seminare 1919 m. atsisakė. Dabar ryšiai buvo palaikomi daugiausia laiškais. Savo knygą – „Mano jaunystės vaizdų knyga“ (Bilderbuch meiner Jugend), 1922 m. su ypatingai draugišku įrašu Sudermann'as pasiuntė savo lietuviškam draugui į Tilžę. O kai lietuvis Šveicarijoje esantį Sudermann'ą pasveikino jį jo gimimo dienos proga ir dar prie laiško pridėjo tėviškos šilyno gėlių šakelę, jis lietuviui parašė labai jaudinantį padėkos laišką.

1928 m. tilžiškis lietuvis gavo žinią, kad jo bendros tėviškos draugas po sunkios vidurių operacijos pasimirė. Tačiau lietuviui ant visados atmintyje pasiliko gyvi draugiški mirusiojo žodžiai: „Abu esame tos pačios tėviškos žmonės.“

V y d ū n a s

Red. pastaba: Šis straipsnis yra laisvai išverstas iš Dr. Vydūno rankraščio vokiečių kalba: „Etwas ueber zwei Heimatmenschen.“

Dr. Martynas Anyšas ir jo žmona Valerija Anyšienė surinko medžiagą ir parašė knygą – „Žymios Lietuvos Moterys Mitologijoje, Padavimuose ir Istorijoje.“ Tai pirmas tokio žanro veikalas lietuvių literatūroje. Veikalas žada būti 300 puslapių ir iliustruotas.

Kadangi veikalo išleidimas yra nepelningas, tai jau dabar renkama garbės prenumerata (10.00 dol.) ir aukos, kurias prašoma siųsti autoriams sekančiu antrą: Dr. M. Anyšas, 37 Delaware Ave., Toronto 4, Ont. Canada.

Plačiau apie veikalo parašysime sekančiame numeryje.

Dvi Knygi

1. Horst Kenkel, BAUERNLISTEN DES AMTS TILSIT AUS DER ZEIT VOR UND NACH DER GROSSEN PEST VON 1709/10, Sonderchriften des Vereins fuer Familienforschung in Ost-und Westpreussen e.V., Nr.9, Hamburg 1968., 70 psl.

2. H. A. Kurschat, DAS MEMEL-LAENDISCHE A B C, Volkskundliches Woerterbuch des memellaendischen Niederdeutsch, F.W.Siebert Verlag, Oldenburg (Oldb), 1964., 160 psl.

I

Dvi knygi liečianti Mažąją Lietuvą, viena parašyta vokiečių kilmės Horst Kenkel'io apie Tilžės apygardos laukininkų pavardes, o kita naciškai suvokietėjusio Heinrich A. Kurschat'io apie memelenderių vokiečių žemaičių kalbą.

Sustokime pirma prie H. Kenkel'io knygos, sukaupusios baudžiauninkų ūkininkų sąrašus iš „Lietuvos“, kaip autorius nedvejodamas pabrėžia, „vėliau Prūsų Lietuva vadinamos prieš marą ir po maro.“ 1709/10 metais Prūsijos karalystėje išmirė apie 232 000 žmonių iš bendro 600 000 gyventojų skaičiaus. Tik lietuvių apgyventose apygardose – Klaipėdos, Tilžės, Ragainės ir Įsruties – išmirė 126 000 žmonių, taigi virš 54% visų nuo maro mirusiųjų. „Lietuva“, rašo autorius toliau, „labiausiai nukentėjo nuo maro negu visa likusioji krašto dalis.“

„Baudžiauninkai ūkininkai patiektuose sąrašuose Tilžės apygardoje yra beveik be išimties lietuviai“, konstatuoja autorius. Kadangi tik lietuviai gyveno iki maro laikų, kyla klausimas ar vokiečiai prieš 1700 metus sulietuvėjo. Ar Schneidereit ir Schustereit buvo sulietuvėję vokiečiai? Greičiausiai tai bevaidžiai lietuvininkai, išmokę siuvėjo ar batsiuvio amato ir grįžę į kaimą, pravardžiuoti Šneideriu ir Susteriu, o jų vaikai jau liko Šneideraičiais ir Susteraičiais.

Gana dažnos ir indomios yra pavardės su galūnėmis -s z e n t (is) ir p r e u g s c h (as), kaip Bajohrszandt, reiškia Bajoro žentas ir Kerpreugsch, reiškia Keraitienės preikšas (antrasis vyras). Atsitiko ir taip, kad Zauniukas vedęs Keraitytę ir jos ūkį gavęs, išvirto į Kerszent (Keržentą), o vyresnysis brolis užkuriomis nuėjęs į Tumaitienės namus, pasidarė Thumpreugsch (Tumpreikšas). Taigi Kerszent ir Thumpreugsch yra tikri broliai. Taip pat indomi pavardės: Milkus Schmuckpreugschszent iš Birštoniškių, Jaunuolis vedęs Šmukpreikšytę, išvirto į Šmukpreikšžentą, o Šmukpreikšytės mama, ponis Šmukienė, ištekėjusi antrą kartą išvirto į Šmukpreikšienę. Ar neindomi šeimos istorija vienoj pavardėj.

Daugumas pavardžių nieku nesiskiria nuo dabartinių pavardžių, kaip pvz. 32 psl.: Migkel Tingenis, Jurgis Thunaitis, Willem Kalwaitis, Abbries Tunaitis, Gerul Kulnus, Enskies Kuszma, Nigschas Lappe, Mertschus Klimmaitis, Cristop Pennuttis, Aschmies Naujocks, Dottsches Gerwiens, Ensies Matschulpreugsch, Aschmies Milkraitis, Endieses Girulaitis. Tai tik keletas iš 2500 paduotų pavardžių, tarp kurių tik 50 vokiškų ir 11 lenkiškų. Ką jos reiškia, netenka aiškinti. Jos tokios aiškios, lietuviškos, tokios grynios savo forma ir turiniu, be slavų galūnių. Tiesa, rašyba nevisada vienoda. Sąrašus sudarė vokiškas mokyklas išėję raštininkai, kai kurie, be abejo, ir suvokietėję. Bet visa medžiaga knygos autoriaus palikta originalioj formoj. Tat Jonas rašomas „Johnas, Johns, Jons“, Mikas pasitai – ko kaip „Miks, Migs, Migkel, Nigkel, Nigschas“ arba vėl Kristupas išvirto į „Christup, Kristup, Cristschus, Cristsas.“

Indomus dokumentas tautybių klausimu Donelaičio Mažojoj Lietuvoj, indomus jis taip pat ir vardų ir pavardžių tyrinėtojams.

II

Jei pirmoji knyga objektyviai perduoda visą turimą medžiagą, netaisydama klaidų, neužgniauždama faktų ir duomenų, tai antroji mūsų nagrinėjama knyga jau nukrypsta nuo mokslisko objektyvingumo ir pasineria į propagandos aklumą ir neapykantos nesusivaldymą.

H.A.Kurschat, pats kilęs iš lietuvių, bet naciškai suvokietėjęs, iš anksto nusistatė neparodyti nieko lietuviško palankioj šviesoj, ignoruoja taip pat ir vietinių lietuvių kalbą, papročius ir išsireiškimus, perimtus vietinių vokiečių klaipėdiečių tarmėj. Visa kas lietuviška, iš seno jau išsigalėjusi vokiečių žemaičių kalboj, jam atrodo ar nori kad atrodytų, kaip „norddeutsch arba plattdeutsch“. Prie kokių nesąmonių prieinama savo neapykanta rodo ir Memeler Dampfboot'o redaktoriaus H.A.Kurschat idėtas posakis: „Lietuwa, tewiene muse, asch tau doszi eins mit Fusze.“

Žodynėlis susideda iš 1700 žodžių, išsireiškimų, upėvardžių ir senūnių. Retai kur pažymėta aiškinimo dalyko lietuviška kilmė. Net ir Birutės kalną kildina iš kuršių (!), kad tik ne lietuvių. Prie Nidos esantis Angiukalns taip par esąs kuršių kilmės. Čia bent savo pavardei ištikimas. Bet kodėl „Der Szent“ – mūsų jau pirmoj knygoj užtikta pavardėse 'žentą' – iš anglų „gent“, lieka neaišku. Toks aiškinimas prilygsta jo paties cituotam „Warle, warle, i szog eik!“, kada lietuviukas, nesuprasdamas vokiškai, girdi dažnai kartojamus švento rašto žodžius: „Wahrlich, wahrlich, ich sage euch...“ (Iš tiesų, iš tiesų sakau jums...)

RŪTA SKINDORIUTĖ

„LITAUISCHE CLAVIERE“

Romano „Litauische Claviere“ autorius, Johannes Bobrowski, gimęs 1917 m. Tilžėje, po gimnazijos studijavo Karaliaučiuje ir Berlyne meno istoriją, buvo 1939 m. pašauktas į kariuomenę, iš kurios jis tegrįžo po dešimt metų ir po ilgos belaisvės Rusijoje į Rytų Vokietiją. Ten Bobrowski veikiai pagarsėjo keliais eilėraščių rinkiniais. Vėliau jis rašė ir prozas. Savo antrąjį romaną – Litauische Claviere – jis paliko rankraščiu, kurį draugai išleido po jo mirties. Bobrowskis mirė 48 m. amžiaus, 1965 m. rudenį.

„Litauische Claviere“ tematika yra labai paprasta: Tilžės gimnazijos mokytojas, profesorius Voigt ir koncertmeisteris Gawehns užsimojo parašyti operą apie Kristijoną Donelaitį, aną Tolminkiemį kunigą, kuris termometrus ir barometrus gamino, tris „Clavierus“ fortepionus pastatė ir idiles rašė. Abu tilžiškiai įsitikino, kad jiems reikia folkloros žinovo ir todėl vyko siauruoju geležinkelio iš Tilžės į Vilkiškius pas mokytoją Počką. Ten juodu sutinka V y d ū n ą ir kitą dieną patenka į vokiečių moterų tautinės draugijos (Vaterlaendisches Frauenverein) ir lietuvių Joninių šventes.

Atrodo, kad viskas galety sklandžiai vykti. Bet rašomi 1936 metai. Vokietija jau trečius metus valdo Hitleris ir Tilžė yra kietose jo pareigūnų rankose, kurie siunčia provokacijas ir neramumus į kitą Nemuno pusę. Mūsų abudu tilžiškiai ponai tokios padėties pilnai dar nesupranta ir todėl jų opera – paliks nerašyta. Bet tuo tarpu juodu yra laimingai apsisvaiginę Donelaičiu, jo „Metų“ asmenimis ir gyvena Tolminkiemį „buriškus“ laikus.

Bobrowskio veikalas yra parašytas savotišku telegraminiu stilium, dažnai vokiečių kareivių praktikuojamu:

„Pone Voigt, sako Gawehnas, šitas mokytojas Počka, girdėjau dainų rinkėjas... Taipgi, sako Vaigtas, be to, čia gimęs, Perkasių gatvėje... bet Jūs juk tai žinote: didinga istorija, iki Juodųjų jūrų, Vytautas Didysis, o dėl Jogailos: lenkų istorija tėra lietuviškosios atžala, bent anuomet. Jūs tai pažįstate, karštai mylima ir bujojama, kaip praeitin nuslinkusi.“

Ir geografijoje jis nelabai tvirtas. Laistus nukelia prie Minijos, į pietus nuo Priekulės. Jau Smeltelė ir Smeltė žymiai artimesnės.

Tiek to. Palikim klaidas, klaidėles, propagandą ir nutylėjimus. Pažinrėkim iš esmės kokią įtaką autochtonai – lietuviams ir jų giminės – padarė atėjūnams – kolonistams: vokiečiams, salcburgiečiams, hugenotams, škotams ir tiems suvokietėjusiems memelenderiams.

Visų pirma kaimai, kaimeliai, upės, upeliai ir upokšniai jau tokie lietuviški, kad jų ir neliesim. Jų kilmę net ir mūsų autorius vengia pažymėti. O kur išimtiniais atsitikimais jam atrodo kas nors panašaus į vokiečių kalbą, ten jis drąsiai pažymi, kad tai germanų kilmės, kaip pvz.: „d i e A t t a c k“, aiškindamas, kad galūnė – ack, – ach germanų kilmės ir reiškia 'upė'. Koks naivumas, koks nemoksliskumas! Tą upelį, kuris ties Klišiais į Klišupę įteka, žmonės vadindavo Ataka arba Atteka ir jis yra grynas lietuviškas žodis, rišasi su tekėti: takas ir taip pat sudarytas, kaip ir „įtaka, ištaka(s), pataka, nuotakas. Nejaugi ir šitie žodžiai vokiečių kilmės!? – Tarp kitko, vokiškoji galūnė – ack irgi iš piršto išlaužta. Tokios galūnės upėms pavadinti nebeliko vokiečių kalboj, nes jos jau prieškariniais laikais išvirto į –ach, –aa, aue ir t.t., kaip Urach, Birkach, Weidach, Ache, Achen, kurie visi vakaryų Vokietijoje pažįstami ir tos pačios kilmės, kaip lot. aqua, ide. akwa, rus. Oka. Tat prieškariniais laikais vargu germanai galėjo pakrikštyti tą upelį ir jį padovanoti lietuviams, patys tūkstantis kilometrų atstu būdami.

(Bus daugiau.)

Nors parašyta, kad veikalo asmenys esą laisvai atvaizduoti, tačiau, anų metų padėti žinąs skaitytojas lengvai atpažįsta pavojingą kurstytoją – advokatą (Dr. Boettcher'į), provokuojantį girtuoklį – kunigą (kun. Freiherr v. Sass), gyvulių gydytoją (Dr. Neumann'ą) ir nacių žudikų Jesučių aferą. Taip Bobrowskio veikalas nėra vien savotiškas naujos prozos kurinys, bet gana pilnas netolimos praeities aktualios politinės temos atkūrimas. Gale dar pridėta, kad „penktame skyriuje atvaizduotas butelninko Indro Budraus gyvenimas remiasi pranešimu, kurį 1912 m. užrašė lietuvis rašytojas dr. Vilius Storošta – Vydūnas, miręs 1955 m., aukštai vertinamas lietuviškos kultūros kūrėjas ir gynėjas.

Knyga yra tuo simpatiška, kad joje nėra bolševikų ideologijos, nėra nei Marksų, nei Leninų. Lietuvos atžvilgiu ji yra objektyviai parašyta, o pro mūsų mažlietuvių akis autorius praveda gimtinės scena ir daug mums artimų asmenų: ten, be daug kitų, yra Danielius Kleinas, ten Ostermeyeris, ten Bezzenbergeris, Kuršaičiai, Vydūnas, Jankus, ten Litauisch – Litterrarische Gesellschaft ir Karaliaučiaus lietuviškoji seminarija, ten marios, Nemunas, milijonais žiedu papuoštos lankos, ten Tilžė, ten Rambynas, ten M a ž o j i L i e t u v a.

Litauische Claviere. Verlag Klaus Wagenbach. 1967 m. 173 psl. Kaina: 14.80 DM

V A R P E L I A I . . .

Tylūs, tylūs tie varpeliai,
Lyg toli, o tik širdy,
Skamba, skamba tie varpeliai,
Skamb ir klausosi manyj.

Jau lyg skamb visi krašteliai!
Kur tiktai nusikreipiu
Man apsašo tie varpeliai,
Jog tėvynėje esu.

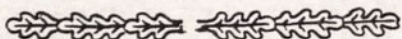
Ir aiškiau sukil balseliai,
Kyla kaip garsi gaida!
Prisikėlimo varpeliai
Giest po visą Lietuvą.

V y d ū n a s

PAGERBĖME DIDELI MŪSŲ TAUTOS KOVOTOJĄ

Erdmonas SIMONAITIS
1923 m. Klaipėdos krašto sukilėlių Direktojos Prezidentas ir dabartinis Mažosios Lietuvos Tarybos Prezidiumo Pirmininkas.

Š. m. lapkričio mėn. 2-ji buvo išpuodinga diena Vasario 16-sios Gimnazijoje Huettenfelde. Apie 2 val. po pietų į gimnazijos kiemą pradėjo važiuoti mašinos ir rinktis svečiai. Iš arti ir toli tą gražų, šiltą ir saulėtą rudens šeštadienį atvyko mūsų tautiečiai. Vietni atvyko iš Berno, kiti iš Berlyno, Stuttgarto ir kitų Vokietijos vietovių. Dar kiti ta proga buvo atskridę net iš šiaurinės Amerikos. Visi jie atvyko pagerbti vieną iš tų daug nusipelnusių lietuvių tautai nepailstamų Prūsų Lietuvos veikėjų, kuri dar turime gyvųjų tarpe, būtent, mūsų mielą ir gerbiamą Erdmoną Simonaitį, kuris kečias dienas prieš tai, t.y. spalio 30 d. buvo sulaukęs 80 metų.

Gimnazijos didžioji salė buvo pilna svečių, kai mok. Skėrys, vienas iš pagrindinių jubilato parengimo rengėjų, pasakė atidarymo kalbą. Kad lietuvių išeivija prisimena Erdmoną Simonaitį su pagarba, padėka ir tikru lietuvišku nuoširdumu, buvo galima matyti iš daugelį perskaitytų sveikinimų, gautų iš įvairių pasaulio kraštų ir iš visos eilės pasakytų sveikinimo kalbų. Jubilatas, be to, dar susilaukė dovanų pinigais ir daiktais.

Sukaktuvininko pagerbimas dar buvo pagražintas gimnazijos mokinių pasirodymu: jie pasakė eilėraščių ir padainavo dainų.

MAŽ. LIETUVA VIS EGZISTUOS...

Reiškia, kad aš tik piktvališkai bylinėjusi. O aš gyniau tik lietuvių teises. Jeigu kas skriaudė, tai vokiečiai lietuvius. Ką manau daryti? Nieko. 80 metų sulaukęs noriu ramybės. Visur kur tik nueinu, ar teisme ar įstaigose, man nuolat prikišama, kad aš buvęs išdavikas. Tas, žinoma, mane labai nervina. Esu dėkingas, kad man padeda draugai, ypatingai Kanadoje ir Amerikoje."

K.: "Kaip jaučiatės asmeniškai 80 metų sulaukęs? Kokia yra Jūsų sveikata? Gal galėtumėte jaunajai kartai patarti, kaip sulaukti 80 metų, žinoma, neeinant per kacetus?"

S.: "Jaučiuosi gerai. Širdis buvo kiek sušlubavusi, bet pasitaisė. Reikia pasisaugoti ir širdį stiprinančių vaistų imti. Galiau veikti ir keliauti. Kaip sulaukti 80 metų? Reikia judėti fiziškai ir psichiniškai. Tai bent man yra labai geras vaistas."

Pagerbimas buvo baigtas, sugiedant jubilatui Ilgiausių Metų! Tada gimnazijos prieškiemyje, prie gatvės, sukaktuvininko garbei buvo pasodintas žuolas.

Pagerbimo vakarienė vyko svetainėje, kurioje dalyvavo apie 30 žmonių.

Pagerbimas praėjo gražiai, tačiau gal būtų reikėję Erdmono Simonaičio veikima iš lokalinio pobūdžio ribų daugiau nukelti į 1918 - 1923 m. tarptautines politikos kovos areną ir įvairiais epizodais, ar konkrečiais faktais išskirti jubilato asmenybę, jo drąsą, sumanumą ir pasiryžimą kovoje dėl Maž. Lietuvos su tuometiniais pasaulio galiūnais.

Mok. Skėrys (dešinėje), kuris vadovavo E. Simonaičio pagerbimui, su jubilatu dalinasi išpūdžiais vaisių metu.

Dalis pagerbimo akto dalyvių. Nuotraukoje matyti Erdmonas Simonaitis, Dr. Karvelis, Babionaitė, kpt. Valiūnas ir kiti.

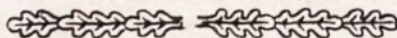
jams. Jis taip skambėjo: „Už tai, kad iškelėte amžiną lietuvių tautos gyvastį, kad minėjote Lietuvą kaip motiną savo, kad savo tautos namelį puošėte lietuviškais širdies žiedais, už tai tebūnie Jums dėka sakytai!"

Nebėra Adomo Brako, kad Jums šiandien tokį sveikinimą įteiktų. Jo kaulus jau užnešė Sibiro vėjai. Bet liks amžiams jo milžino dvasia. Ir aš matau, kad Brakas gyvas ir jis šią iškilmingą valandą Jums teikia tokį gražų sveikinimą. O greta stovi kiti Jūsų kovos draugai, galingi dvasios milžinai: Vydūnas, Jagomastas, Jankus, Vanagaitis, Lekšas, prof. Gaigalaitis... Lai Dievas Jus dar ilgai laiko. Ilgiausių Metų!

Prof. Balys R a č k a u s k a s

Dr. Gerutis iš Berno, Šveicarijos, sveikina jubilatą Lietuvos Diplomatinės Tarnybos vardu ir asmeniškai. Jis perskaitė sekantį min. Lozoraičio raštą:

"Didžiai Gerbiamas Pone Simonaiti! Nuoširdžiai sveikinu Jus, sulaukus 80 metų amžiaus, ir siunčiu geriausius linkėjimus Lietuvos Diplomatinės Tarnybos ir savo vardu. Tamstos darbai ir kovos, ryžtingai ginant lietuvių teises ir interesus Klaipėdos krašte, pasiliks visada dėkingoje lietuvių tautos atmintyje. Šis visuotinis įsitikinimas dėl Tamstos didžiųjų nuopelnų Lietuvai, tepagražina Tamstos ateitį, kurioje Tamsta lydės mūsų visų karšti linkėjimai, kad ji būtų kuo ilgiausia ir laimingiausia. Jungdamas gilius pagarbos žodžius, lieku Tamstos L o z o r a i t i s."

"Garbingas Jubilatai! Kadaise buvęs mano mokytojas Spartesnioje Mokykloje, menininkas Adomas B r a k a s, buvo nupiešęs gražų sveikinimo lakštą seniems Prūsų ir Mažosios Lietuvos veikė-

Jubilatas taria padėkos žodį už gautus sveikinimus ir dovanas. Jis taip pat nuoširdžiai padėkojo visiems prie jo pagerbimo suruošimo prisidėjusiems:

"...ypatingai dėkoju p. Skėriui, kuris savo atidarymo kalboje mane pasvei-

ŠIMTAS DVYLIKA ŽMONIŲ

112 žmonių atsiliepė į mūsų raginimą paremti Erdmoną Simonaitį jo 80 metų gimimo sukaktuvių proga. Siuntė jie po \$ 1.00, 2.00, 5.00, 10.00, 12.00, 20.00, 25.00 ir net vienas \$ 50.00. Siuntė pensininkai ir jaunuoliai, šelpė ligonys ir daktarai, aukėjo bedarbiai ir biznieriiai. Visi jie mielai prisidėjo prie mūsų įsteigto E. Simonaičio fondo. Pati pirmiausiaji fondo rėmėja buvo dr. L. Puskėpalaitienė iš Detroito, įnešusi pirmutinį \$ 25.00 įnašą. Ji, galima, sakyti, yra fondo pradininkė.

Šia proga norime patiekti bent keletą atsiliepimų kalbančių mūsų visų vardu.

X 2: „Geros sėkmės Jūsų užsibrėžtame darbe. Mes neturime apleisti p. Simonaitį. Laike Kalėdų prašau man priminti apie pagalbą p. Simonaičiui, nes tada vėl pagelbėsiu.“

Andrius Mironas: „...linkiu kad garbusis senelis bent savo gyvenimo saulėlydyje pajustų tautos dėkingumą už jo nuveiktus darbus. Tegyvuoja Lietuva su plačiais vartais į Baltijos jūrą.“

J. Baltrušaitis: „...ar nevertėtų paprašyti iš Lietuvių Fondo periodinės pašalpos. Tokiam lietuvių patriotui, kaip p. Simonaičiui, praradusiam ir sveikatą dėl Lietuvos reikalų, tai visų lietuvių reikalas gelbėti jo senatvėje.“

Kazys Janutis: „...Gerą darbą dirbate, imdamiesi Erdmoną Simonaitį 80 metų proga pasveikinti ne vien tik žodžiais...“

Viktorija Čechetienė: „...Jei kada vėl bus proga viešai pareikšti

mūsų pagarbą ir meilę p. Simonaičiui, prašau ir manęs nepamiršti. Jo nuopelnai lietuvių tautai yra neįkainojami. Duok Dieve jam ilgiausių metų.“

Edvardas ir Elena Druškis: „...Mums abiems teko daugiau kaip šešis mėnesius gyventi Mažosios Lietuvos šeimų tarpe, todėl mūsų pasigerėjimas Jūsų planais bus visada su mumis.“

J. Sakalauskas: „...Labai gaila, kad mūsų patriotams tenka sunkus kelias, sulaukus tokio amžiaus ir nukentėjusiam dėl mūsų lietuvių reikalų. Tikiuos, kad mūsų tautiečiai gausiai parems aukomis šį reikalą. Jums linkiu taipogi tęsti Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijos darbą, kuris svarbus mums visiems lietuviams tremtyje...“

K. Mažonas: „...Siunčiu čekį 12 dolerių vertės. Mano geram prieteliui Erdmonui iš širdies norėčiau daugiau pagelbėti, bet, deja, esu tik smulkus pensininkas ir dvejomis metais vyresnis už jį. Be to, viena akim apakau ir mano paties sveikata gerokai pašlįjo. Jei dar gyvensiu, tai už pusės metų ir vėl pasiūsiu kiek galėsiu...“

Kun. Jonas Kubilius: „Sveikiname Jus, Kanados Mažosios Liet. B. D-jų Valdybą už pradėtą tokių kilnų darbą. Asmeniškai aš buvau pirmas lietuvis, kuris sutiko Simonaitį Dachau stovykloje ir gerai galėčiau paliudyti kokias baisias valandas jis turėjo išskentėti šitame vokiečių pragare. Norėčiau, kad visi lietuviai žinotų, ką šitas Mažosios Lietuvos laisvės patriarchas išgyveno. Tik karui pasibaigus, važiuodamas iš Prancūzijos ieškoti lietuvių, užklupau pirmoje vietoje į Dachau koncentracijos stovyklą. Perėjęs visus praga-

kino gražiais žodžiais. Jis buvo rengimo komiteto „motoras“. Žinoma, ir kiti rateliai sukosi, bet jis buvo tas ratelis, kuris stipriausiai sukosi...“

Jubilatas tarė dar ir keletą žodžių mūsų jaunimui:

„...mūsų jaunimui ir mokiniams dar norėčiau pasakyti, kad to krašto kalbos mokėjimas, kuriame mes gyvename, yra

reikalingas. Bet mūsų brangiausia kalba yra bočių, mūsų tėvų kalba. Jeigu lietuviai važiuos į Lietuvą, kada sąlygos tam leis, tai būtų gėda, kad iš čia atvažiuavę lietuviai Lietuvoje negalėtų lietuviškai susikalbėti. Taigi vis ir visur lietuviškai! Vasario 16-sios Gimnazija yra vakarų Europoje svarbiausias lietuviybės židinys. Jį reikia palaikyti ir jam neleisti prazūt...“

Sodinamas ažuolas jubilato garbei. Dešinėje Erdmonas Simonaitis. Kalba Dr. Karvelis.

„Didžiai gerbiamas sukaktuvininke! Atžymėdami Jūsų 80 metų sukaktį sodiname Romuvoje, mūsų kultūriniame židinyje, Jūsų garbei ažuolą. Mūsų tautos supratime, ažuolas yra tvirtumo simbolis. Jis žymi atsparumą nepaisydamas jokios audros ir vėtros. Ažuolas giliai įleidžia šaknis ir kaip tikras girių karalius ošia, žaliuoja ilgus metus. Padavimas sako, kad ažuolas buvo šventas medis mūsų prabočiams. Jo gojų pauksnėje lietuviai karendavo šventą ugnį ir garbindavo savo dievus. Todėl sodindami ažuol-

lą noretume ypatingu būdu pagerbti Tavo, brangus sukaktuvininke. Mes krikštijame jį Tavo vardu. Tebyloja jis kiekvienam, kuris sustos, kad tas, kurio vardą šis ažuolas nuo šios dienos nešios, Lietuvą savo tėvynę karštai mylėjo ir dėl lietuviškumo jokios kančios nesigailėjo, bet drąsiai skynė kelią, kad Mažoji Lietuva galėtų grįžti prie savo tautos kamieno. Kaip tikras ažuolas prie Nemunėlio jis stovėjo lietuvių tautos sargyboje. Auk ir žaliuok girių karalaiti...“

Erdmonas SIMONAITIS
skaityto jam įteikta adresa.

Ansas Lymantas, buvęs dail. Adomo Brako mokinys, atvykęs iš Montrealio, Kanados MLBD-jų C. V-bos vardu įteikė jo paties meniškai paruoštą adresą jubilatui su sekančiu įrašu:

„Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijų Centro Valdyba Kanadoje, įvertindama Erdmono SIMONAIČIO nenuilstamą kovą už Mažosios Lietuvos išjungimą į Lietuvos Respubliką ir jos suaugimą su visa Lietuva, ir matydama, koks likimas nedėkingas tautos kovotojui be tėvynės, savo paskutiniame posėdyje nutarė įteikti jam jo 80 metų gimimo sukakties dienos proga 100 dolerių dovaną ir kas mėnesį sutelkti bent 25.00 dolerių kaip padėkos išraišką...“

Kunigas Jonas Kubilius ir Erdmonas Simonaitis susitinka 1954 m. Montrealyje.

ro barakus klausiau, ar nėra čia lietuvių. Ir šitai, viename barake, staigiai puola ant kelių senelis ir šaukia: Ar čia lietuvis? Kunige, sakyk man ar tu nežinai kur yra mano šeima? O kaip Lietuva?..“

Jo kūnas buvo sunaikintas, bet dvasia buvo tokia gyva. Aš to niekad neužmiršiu. Jis apkabinęs mane išbučiavo ir šaukė: „Gelbėk mane!“ Jis dar nesuprato, kad išsigelbėjimo valanda atėjo kiekvienam kaliniui, bet Lietuvos vergijos valanda tada prasidėjo.

Kai jį po ilgų metų sutikau Montrealyje, mes ilgai kalbėjome apie Lietuvos baisią nelaimę ir aš mačiau, kiek jo dvasia vis dar buvo lietuviškai gyva ir labiau negu kada pasiryžusi niekuomet neatsižadėti laisvės idėjos.“

Tai tik keli laiškai iš šimtą dvylikos žmonių. Viesiems aukotojams nuoširdžiai dėkojame ir dar nesuspėjusiems paaukoti E. Simonaičio fondui, pakartojaime fondo antrašą: V. P. E. t. e. r. a. i. t. i. s., 6597 19th Ave., Rosemount, Montreal 408, P.Q. C a n a d a.

M L B D - jų Centro Valdyba Kanadoje

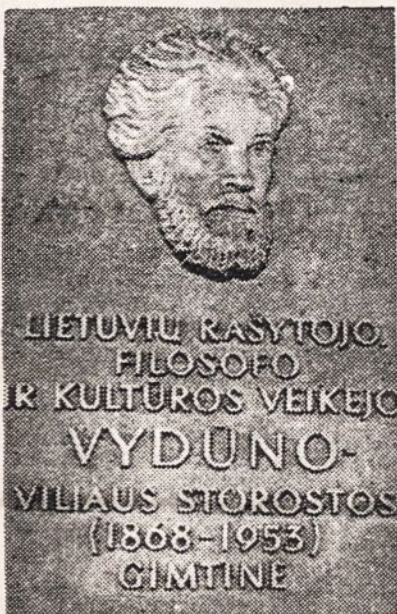
APŽVALGA

Vydūnas iš naujo atrastas

"Laiko srovė pramuša dideles užtvartas, išplauna smiltis ir tik aukso grūdėlius palieka," rašo man geras prietelis iš Lietuvos. "Pamenu, dar man po karo mokantis, klausiau gimnazijoje apie Čiurlionį, apie Vydūną... Mokytojai tik gūžčiojo pečiais ir apibūdindavo juos tik kaip svetimos epochos mažai dėmesio vertus... Net Darius ir Girėnas buvo tabū... Per 25 metus juos vėl atgyvenam, vėl iš naujo atradom."

Taip, atrado lietuviai savuosius. Atrado Darius ir Girėną, sunešė jų lėktuvo visus šipulėlius į Kauno Vytauto Didžiojo muziejaus rūmus ir lanko jų skyrių kaip tautos šventovę. Atrado lietuviai ir Čiurlionį, kuriam stato ypatingą muziejų Kaune, atrado ir mūsų didįjį rašytoją, filosofą ir kultūros veikėją dr. Vydūną.

ATIDENGTA MEMORALINĖ LENTA JONAIČIUOSE

100-ąsias Vydūno gimimo metines minint, jo tėviškėje, - Jonaičiuose - , netoli Šilutės, 1968 m. spalio 19 d. buvo iškilmingai atidengta memorialinė lenta su užrašu:

LIETUVIO RAŠYTOJO, FILOSOFO IR KULTŪROS VEIKĖJO VYDŪNO - VILNIAUS STOROSTOS 1868 - 1953 GIMTINĖ.

Namai kuriuose gimė Vydūnas

Iškilmėse dalyvavo ne tik vietos gyventojai, bet ir daug svečių iš Vilniaus, Kauno, Klaipėdos ir Rygos. Memorialinė lentą atidengė mums gerai pažįstamas buvęs Vytauto Didžiojo gimnazijos lietuvių kalbos mokytojas ir poetas Salys Šemerys - Šmerauskas. Apie Vydūno nuopelnus filosofijai kalbėjo Vilniaus universiteto docentas Bronius Genzelis, apie jo kūrybos reikšmę lietuvių literatūrai - Kauno literatūros

muziejaus mokslinė bendradarbiė Joana Daunienė. Šilutės gimnazijos lietuvių kalbos ir literatūros mokytojas Romualdas Kuzmickas papasakojo apie savo susitikimus su Vydūnu studijų laikais.

Be to, Vydūno gerbėjų rūpesčiu Jonaičių pradžios mokykloje numatoma įrengti memorialinį Vydūno kambarį.

"PASAULIO GAISRAS" VILNIAUS UNIVERSITETO KIEME

Jaunimas, studentija vis ieško ko nors naujo. Tarybinės santvarkos studentija ne kitokia. Jai, aišku, neleistina demonstruoti prieš Čekoslovakijos okupaciją, bet ji gali ieškoti savosios literatūros didžiūnus ir demonstruoti savuosius laimėjimus bei atradimus.

Vydūnas buvo tabū lietuviams per iš-tisus dešimtmečius. Ne viena jo knyga nebuvo išleista, ne vienas veikalas nebuvo įtrauktas į teatrų repertuarą. 100-ąsias jo gimimo metines švenčiant, Vilniaus universiteto studentai pasiryžo pralaužti kelią ir pastatyti Vydūno "Pasaulio Gaisrą." Koks džiaugsmas Vydūno kūrybos gerbėjams, koks malonus siurprizas universitetiniam jaunimui! Šiandien, kai visa lietuvių tauta kenčia svetimųjų spaudą ir patyrusi daugel kitų pavojų, Vydūno tragedijoje pavaizduotas žmogaus dvasinis atsparumas, vidinis pasipriešinimas, nepriklausomybė ir heroizmas skamba dar reikšmingiau mūsų jaunimui. Visi žiūrovai savo širdyje, tur būt, kartojo kartu su vaidintojais "vargšų raudą":

Slopstam - žūvame jų pragare visi!
Dieve! Kur Tu? Kur Tu esi? Kur esi?
Dieve! Kur Tu? Kur Tu esi? Kur esi?

Šią Vydūno tragediją pastatė V. L. imant as, dailininkas A. D. a. k. i. n. e. v. i. č. i. u. s. Svarbiausias roles vaidino J. P. o. c. i. u. s. - Hauptmaną von Teutburgą ir A. K. u. r. p. a. i. t. y. t. é - Magą.

8000 VYDŪNŲ IŠGRAIBSTĖ PER TRIS DIENAS

1968 m. pirmą kartą "Vagos" leidykla Vilniuje išleido 8000 egz. Vydūno trilogiją "Amžina ugnis", misteriją "Probočių šešėliai" ir penkių veiksmų tragediją "Pasaulio Gaisras" vienoj knygoj, 670 psl., kietais viršeliais. Redagavo redakcinė komisija: P. Česnavičiūtė, J. Lankutis, V. Zaborskaitė.

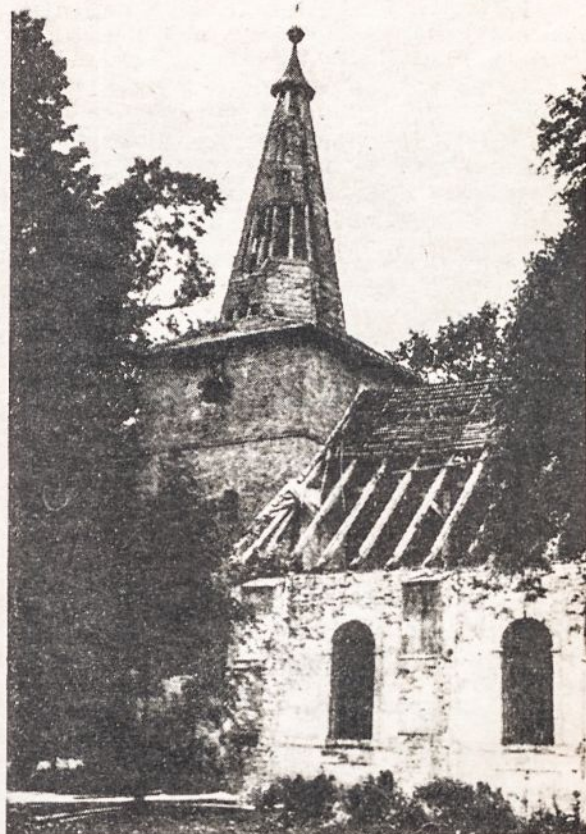
J. L. a. n. k. u. t. i. s. parašė platų įvadą "Vydūnas šiandien." Štai viena jo ištrauka:

"...Vydūno kūryboje yra nemaža puslapių, kurie seniai yra verti, kad nuo jų nupjūstume laiko dulkes, išskeltume iš šios dienos šviesą ir, kritiškai įvertinę, pasiimtume į šiuolaikinį savo dvasinės kultūros bagažą. Tokio dėmesio nusipelno visų pirma trys didieji Vydūno dramatiniai veikalai: "Amžina ugnis", "Probočių šešėliai" ir "Pasaulio gaisras." Juose šalia daugelio atgyvenusių idėjų ir filosofinių koncepcijų idomiškai atsispindi ne tik svarbus lietuvių tautos praeities kovų prieš ilgaamžę germaniškąją ekspansiją momentai, bet ir gilus, begalinis taurus Vydūno humanizmas, žmogaus dvasinio orumo ir pilnavertiškumo išaukštinimas, jo kūrybinių galių ir herojiškumo skatinimas, kova prieš bet kokią vergiškumą, laisvės, tiesos ir gėrio siekimas."

Taip, laisvės ir tiesos siekimo vėdin, lietuviai per tris dienas išgraibstė 8000 trijų didžiųjų dramatinių veikalų. Beskaitydami "Probočių šešelius", kartoja, be abejo, Godvilos žodžius:

D i e v a i, atverkite akis lietuviams! Duokite viensirdžiai išrauti šlykščią atėjūnų veislę iš mūsų mylimos tėvynės!

RUSNĖ

RUSNĖS BAŽNYČIA

Taip apleisti, išniekinti ir apiplėšti šie žvejų maldos namai stovėjo iki 1957 m. Vėliau iš jų komunistai padarė sporto salę.

Rusnėje, žvejų "sostinėje", mažai beliko senųjų žvejų. Vienas seniausiųjų išlikę yra Erčius Jurginitis ir Vilnius Zemaitaitis. Abu jie dar ir šiaudien tinklais ir venteriais maišo Kuršių mares. Nepasigaili Bangpūtis jiems ir laimikio. Tačiau vadovauti žuvininkystės ūkiui atsiuntė kokį tai J. R. u. d. z. i. a. n. s. k. a., geriausiai išlaikiusį marksizmo leninizmo kursą (!). Kažin kaip tokiame marksistui sektųsi be Jurginaičių ir Zemaitaičių išvystyti žuvininkystės ūkį?

ŠILUTĖ

Šilutės kraštotyros muziejuje buvo eksponuoti liaudies menininko Domo I. d. z. e. l. i. o tapybos drobės. Jo kūriniuose vyriauja gimtojo krašto peizažai.

+ + +

Šilutėje būna ir tokių įvykių. Žemės ūkio komjaunimo studentų skundą paskelbė "Komjaunimo Tiesa" 189 nr. Ten rašoma:

"Šiais metais į Šilutės MSV organizuotą darbo ir poilsio stovyklą atvyko 130 žemės ūkio akademijos studentų... Liepos 13 d. nusprendė vykti į kultūros namus. Nors skelbimas bylojo, jog poilsio vakaro pradžia 20 val., jis prasidėjo tik 22.30 val. Pasirodo, tokia čia tradicija. Į šokius buvo įleisti, kas tik nusiperka bilietą. Atsirado ir tokių, kuriems dar nesukako 16 metų. Kai kurie jaunuoliai buvo gerokai įkaušę. Po šokių išėjome į gatvę ir ištrūpome tamsoje. Labai keista, kad centrinės gatvės negalima apšviesti. Bet štai dar vienas, pats nemaloniausias, siurprizas. Užpuolė gauja išgėrusių chuliganų. Atėję į milicijos skyrių, čia nieko nepešėme. Chuliganų neįstengė sutvarkyti. Draugovinėlių taip pat niekur nematėme. Tuo vargai dar nepasibai-gė. Nuėjome, kad medikai apžiūrėtų sukrūvintus vaikus. Budintį chirurgę D. Aleknaite pasitiko mus tokiais žodžiais: "Prisigėrėt, susimušėt, o dabar pas mane atėjote."

- - -

Čia, mūsų manymu, gydytojais tik pri-tarti galima, o taip vadinamiesiems "kom-jaunuoliams" štai ką galime pasakyti:

- Nesiskųskite! Džiaugkitės, kad jus, klaipėdiečiai, tariant, dar ir į "cypę" nepasodino. Prisilakėt, susimušėt, o dabar dar kaltininkų ieškote!

KAI MAŽLIETUVIAI JĄ DIDŽIAVOSI...

RAŠYTOJA IEVA SIMONAITYTĖ 1936 M.

Ieva SIMONAITYTĖ (trečia iš kairės) sutikta Kauno geležinkelio stotyje 1936 m. vasario 15 d., jai pirmosios Lietuvos valstybinės premijos įteikimo išvakarėse.

Iš kairės: (antras) M. K l i m k a i t i s, studentų korporacijos „Mažoji Lietuva“ p-kas, (ketvirtas) poetas L. G i r a, (penktas) rašytojas A. V i e n u o l i s, (aštuntas) V. P e t e r a i t i s, stud.korp. „Mažoji Lietuva“ sekretorius.

Visi savo žemės vaikai atėjo ją sutikti ir pagerbti už romaną „Aukštųjų Šimonių likimas.“

– „Aukštųjų Šimonių likimas“ man buvo tarsi daina. Neturėjau jokio savo kurybinio darbo režimo..., – prisimena Ieva Simonaitytė po trisdešimts su viršum metų. Sutinkam su jos pasakymu ir mes, bet tai, kaip ir nuotrauka, deja, tik gražios praeities prisiminimas.

GRYNKRAUJIAI RUSAI VADOVAUJA KLAIPĖDOJE

Matyti lietuviais dar negalima pasitikėti Klaipėdoje. Štai Baltijos jūros tyrimo darbams prie Klaipėdos vadovauja E. Blinovas, nors ir tik biologijos mokslų kandidatas, o jūros dugną tiria naras M. Kuznecovas.

„BALTIJOS“ LAIVŲ STATYKLA

Klaipėdoje pastatė 2500 tonų keliamosios galios plaukiojantį doką, skirtą laivams nuleisti į vandenį. Tai pirmas toks dokas pastatytas Klaipėdoje ir „parduotas“...atspėjote...Leningradui.

Toje pačioje statykloje statomi ir 3200 tonų talpos dydžio žvejybos traleriai – šaldytuvai su visais žuvies gaudymo ir apdorojimo įrengimais. Kaip „nemokama prieda“ šie traleriai gauna dar aibę žinių sekimo ir gaudymo aparatų.

Šiais metais Klaipėdos žvejybos ir laivyno projektavimo institutas pastatė naują povandeninę kamerą „Atlantą“, kuriuo galima stebėti tinklus žvejojimo metu ir dar kažką nežvejojimo metu.

Klaipėdos projektavimo – konstravimo biuras pagamino tinklą, kuriuo vienu metu gali žvejoti du laivai. Didelis čia išradimas! Musų žvejams toks tinklas jau seniai buvo žinomas ir vartoja mas, tai K u r n a i. „Memelaenderiai“ jį vadino „der Kurnai“, „das Kurnetz.“

BALTIJOS JŪRA UŽTERŠTA

Lietuviai susirūpinę Baltijos jūros užteršimu. Numatoma išigyti laivus – valytuvus, kurie surinks vandens paviršiuje esančias naftos liekanas, o tanklaiviai Klaipėdos uoste bus apsupti plaukiojančiomis užtvaramis, kad į vandenį patekusi nafta negalėtų užteršti didesnio ploto.

KLAIPĖDOS DRAMOS TEATRE

Klaipėdos teatro rampos šviesą išvydo esto dramaturgo Egono Raneto dviejų dalių pjesė „Kriminalinis tango.“ Pjesė, kurios pagrindinė tema šiandieninis jaunimas ir jo auklėjimo proble-

mos, pastatė režisierius B. Gražys. Svarbiausias roles vaidino: motina – akt. J. Budrikaitė, sūnų – akt. A. Vencūnas.

Visi jie pokariniiais metais atvykę į Klaipėdą. B. Gražys, 34 metų amžiaus, kilimo iš Rokiškio, 1963 m. atvyko į Klaipėdos dramos teatrą aktorium, o dabar pasireiškia ir kaip režisiorius. J. J. Budrikaitė, dar Nepriklausomybės metais baigusi Šiaulių mokytojų seminariją jau nuo 1951 metų Klaipėdos dramos teatro aktorė.

Kokios, pvz., premjeros buvo pastatytos 1967 m.? Lietuviškų autorių tik porą: Jono Avyžiaus romanas „Į stiklo kalną“, V. Kanclerio inscenizuotas, P. Gaidžio ir A. Žadeikio režisuotas ir antras R. Markano „Didysis gintaras“, kurį pats autorius kartu su V. Paukste režisavo.

Visi kiti veikalai – „didžiojo brolio“. Štai jų pavadinimai: R. Kaugvero „Meilės ir mirties metai“, G. Kanavičiaus „Richardas plius Monika“, J. Kočergos „Laiko meistrai“, N. Hikmeto „Legenda apie meilę.“

KLAIPĖDOS LIAUDIES OPEROS TEATRAS

Teatras negali pasigirti nei savo lietuviškumu, nei gausumu. Nuo įsistatymo metų – 1957 – pastatė vos šešias premjeras. Dešimtmetį paminėti buvo pastatyta S. Rachmaninavo opera „Aleksas“. Pagrindinę Aleko partiją atliko J. Vasilieviskis. Spektaklyje dainuoja ne solistai, o tik „žymūnai“, kaip A. Aušra, A. Bielskis, P. Reikalienė. Operą režisavo Balys Juškevičius, kuris jau nuo 1946 m. Klaipėdoje. Iš pradžios jis buvo dramos teatro aktorium, vėliau – direktorium, o dabar ir operos režisiorium.

NERINGOS MIESTAS IR NAFTOS BOKŠTAI

NERINGOJE

Neringos pusiasalis dabar vadinamas Nerija, o planuojamas miestas vadinsis N e r i n g a. Statymo problemas svarstė Klaipėdos, Kauno ir Vilniaus architektai, turistinių ir kurortinių įstaigų atstovai susirinkę Nidoje. Savaitraštis „Literatūra ir Menas“ rugsėjo 28 d. laidoj pašelbė platesnį pasikal-

bėjimą su architektų sąjungos sekretorium Algimantu Mačiuliu, kuris supažindino skaitytojus su dviem projektais. Vienas jų, siūles miestą statyti miške, Juodkrantės link, bet dėl gamtai grėsiančios žalos nesusilaukė pritarimo. Antruoju projektu Nerija liksianti tokia kokia ji yra: tautinis parkas, draustinė ir turistinė vietovė. Senasias žvejų sodybas nutarta saugoti kaip architektūrinius paminklus.

A. Mačiulis atidengė ir kitą paslaptį apie naftos bokštus:

„Atvirai kalbant, su nerimu žvelgiame į šių grėžinių bokštus. Jau porą metų jie baugina ne tik mus, bet ir vietinius gyventojus, poilsiautojus. Aišku nafta reikalinga, mes tai suprantame. Vis dėlto būtų gerai, kad šį unikalų Nerijos kampelį – L i e t u v o s S a h a r a – paglobotų ir mūsų geologai.“

KARALIAUČIUS

Š.m. sausio 1 d. „Sowjetskaja Rossija“ rašo, kad „...šiauriniai Rytprūsiai taip pasikeitė, kad jų ir atpažinti negalima...“ Su tokiu rusų pareiškimu tenka tik sutikti. Mat, sovietai buvo pirmieji, kurie perėmė taip vadinamą „fašistų“ metodus. Pvz., juos labai suimponavo nacių metodus Lenkijoje, kur lenkai buvo masiniai pavaromi iš savo gimtinės, miestų, kaimų, ūkių, namų... Užėmę Rytprūsius, jie kaip ir jų buvę bendrininkai – naciai, žudė, kankino ir išvarė vietinius gyventojus. Rodos, jie nepamiršo ir žymaus Rytprūsio nacio, Erich Koch, šūkio: „Išnaikinkite visa kas lietuviška!“ (Rottet aus was li-tauisch ist!). Vadinasi, kaip vokiečiai panaikino lietuviškus Maž. Lietuvos vietovardžius, taip rusai juos surusino.

Komunistų partijos sekretorius N. K. Nowalow rašo, kad Karaliaučiaus sritis buvo(?) ir būsimanti ant visados „taikinga“, sovietinė ir socialistinė sritis. Karaliaučiaus (Kaliningrado) žvejybos laivynas turis 580 laivų. Tai esąs vienas iš didžiausių žvejybos uostų Rusijoje. Toliau – miestas turis 800 km gatvių, atidarytas naujas universitetas. Be to, turima filharmonijos orkestro, teatro ir tuzino kinų. Pusė 270 000 Karaliaučiaus gyventojų esą ten gimę. Jie per 20 metų esą prie Priegliaus gerai išgyvenę – „pagrindiniai ir ant visados...“

Rodod, kad panašių pareiškimų kur tai jau girdėjome. A, ar tai tik nebūvo kokio tai „Tūkstantinio Reicho“ laikais?

TOMAS MANAS NIDOJE

Nuo 1967 m. Nidoje vėl atidarytas namas, kuriame vokiečių rašytojas Tomas Manas vasarodavo. Namo išorė palikta arba geriau pasakius restauruota kokia ir buvo, o vidus suprojektuotas architekto Jono Stumbrio. Eksponuojami Tomo Mano kūriniai vokiečių, lietuvių, rusų ir kitokiomis Sovietų Sąjungos tautų kalbomis. Taip pat nemažai nuotraukų iš prieškarinių laikų. Vienoje nuotraukoje matome Tomą Maną su šeima nusifotografavusį prie savo namelio, ki-toje – darbo metu už rašomojo stalo.

Dr. J. J A K Š T O studija „Žvilgsnis į Mažosios Lietuvos istoriografiją“ patalpinta pernai vasarą Lietuvių Katalikų Mokslo Akademijos išleistamame metraštyje (IV tomas). Šis metraštis gaunamas L.K.M. Akademijoje, Plaza della Pilotta 4, 00 187 Roma – Italija. Kaina: 10.00 dol.

Prieš kelis metus dr. J a k š t a s susitarė su Lietuvos Tyrimo Instituto valdyba, New Yorke ir žadėjo parašyti studiją apie Maž. Lietuvos apgyvendinimą maždaug tokia tema: „Mažosios Lietuvos apgyvendinimas 13 – 18 a., atsižvelgiant į buvusias sienas.“ Studija tebelaukiama.

Ši studija gali būti raktas į visą Maž. Lietuvos problematiką. Ji gali moksliškai pateisinti arba ir nepateisinti Lietuvos politinę šiaurės ir Rytų Rytprūsio revindikaciją.

+ + +

Dr. A. G E R U T I S, klaipėdiškiams geriausiai žinomas kaip Klaipėdos krašto gubernatūros spaudos referentas ir spaudos bei visuomenės veikėjas, dabar gyvenantis Berne, Šveicarijoje, baigia rašyti Erdmono Simonaičio biografiją. Jis biografiją rašo kruopščiai, ištyrėdamas visus tik jam prieinamus šaltinius. Tuo tikslu jis yra važinėjęs po užsienį, kelis kartus atsikvietęs E. Simonaitį į Berną ir dabar yra numatęs atvykti į JAV ir Kanadą.

Dr. Gerutis biografijoje patieks daug įdomios ir iki šiol nepaskelbtos medžiagos ne tik apie E. Simonaitį, bet ir apie pačią Mažąją Lietuvą. Su apgailėstaviu tenka konstatuoti, kad daugelis mūsų veikėjų atsigulė į kapus, savo pergyvenimų ir kovų atsiminimų neparašę. Už tat dr. G e r u t i ypatingai tenka pasveikinti, kad jis dideliu atsidėjimu ėmėsi tokio darbo, ir jam iš širdies palinkėti ko geriausios sėkmės.

Dr. M A R T I N B R O S Z A T, Institut fuer Zeitgeschichte München, narys ir mokslinis bendradarbis pasimirė 1968 m. rudenį.

Jis mums buvo žinomas savo 1955 m. parašyta ekspertize Grigolaičio byloje - „Gutachten ueber die Lage des Memellandes und die deutsch - litauischen Beziehungen zwischen den beiden Weltkriegen.“ Šitoje vokiečių teismui patiektoje ekspertizėje B. Parodė nepaprastai gilaus išvalgumo į mažlietuviškus reikalus.

Neseniai Dr. B r o s z a t (Brožaitis), su dar trijais minėto instituto mokslininkais parašė stambų veikalą apie buvusią vokiečių ss-valstybę. Knygos įvadą parašė garsi anglų istorikė Elizabeth W i s k e m a n n. Pastaroji yra vokiškųjų „ostforšerių“ ypatinai neapkenčiama už jos knygą „Germanys Eastern Neighbours“ (Vokietijos rytiniai kaimynai), 1956, Oxford University Press.

Dr. B r o s z a t ir jo bendradarbių knyga yra išversta į anglų kalbą titulu „Anatomy of the SS State“, 614 p., New York, Walker & Co. Kaina 10.00 dol. Savo skyriuje Dr. B r o s z a t parodo koncentracijos stovyklų steigimą ir paplitimą nuo 1933 iki 1945 metų. „New York Times“ 1968 m. gruodžio 22 d. Book Review (Knygų apžvalga) daugiau kaip visą puslapį užimančioje recenzijoje, tarp kitko, sakoma: „Anatomy of the SS State yra didelės svarbos veikalas. Jo apimtis siekia už koncentracijų stovyklų sistemos diskusijų ir analizuoja SS kaip dominacijos instrumentą tiek ant vokiečių, tiek ant nugalėtų tautų abelnai.“

M. B R A K A S pereitą vasarą su ponia atvyko iš South Dakotos į New Yorką ir dalyvavo savo sūnaus J u r g i o graduacijoje Princeton universitete, kur Jurgis baigė teisės mokslus. Ta proga Maž. Lietuvos Rezistencinio Sąjūdžio valdyba sukvietė mažlietuvių suvažiavimą P i t k u n i g i ū šaunioje rezidencijoje Clark Township, N.J. Pabuvę kiek su sūnum, aplankė Laisvės Komitetą, kuriame M. Brakas dirbo beveik ištisą dešimtmetį, toliau - prietelius Gelžinius, Farmingdale ir kitus pažįstamus. Po to retieji svečiai grįžo į savo pareigas Sioux Falls, tolumoje Pietų Dakotoje.

Liepos mėn. galė Brakai buvo išvykę į Kanadą. Jie viešėjo apie 10 dienų pas savo gimines B u n t i n u s. Buntinai yra kilę iš Žardės, Klaipėdos apskr., stambios ūkininkų šeimos, plačiai kalbėjosi su dr. A n y s u ir aplankė Toronto lietuvių Wasagos paplūdy. Tuo pat metu Kanadoje vasarojo ir iš Čikagos atvykęs M. P u r v i n a s su šeima.

DR. A. M A R G E R I S, sukumunistėjęs JAV senosios kartos rašytojas, jau eilę metų kaip iš Čikagos persikėlė į rusų okupuotą Lietuvą. Neseniai jis lankėsi netoli Gargždų esančiame „kolūkyje“, kur jam buvo parodytas „kolūkiētės“ klaipėdiētės Elenos K ū l j u r g i e n ē s butas. Dr. Margeris juo buvęs labai sužavėtas. Kambariuose jis matęs gerus baldus, radio ir televizijos aparatus, gazių pečių, skalbiamąją mašiną... Namų šeimininkė pareiškiau-

si, kad ji visko turinti, kai tuo tarpu Vakarų Vokietijoje gyvenančios giminės vargstančios...!

Pajieškojimai

Kun. Mykolui Krupavičiui esant žemės ūkio ministru Kaune, maždaug 1923 - 1924 metais, tos ministerijos durpininkystės referento pareigas ėjo nekuri mažlietuvis. Buvo žvalus, iškalbingas žmogus. Jo pavardė yra pamiršta. Spėjama, kad galėjo būti Kairys.

Tilžėje ilgus metus veikė gimnazijos mokytojas A l e k s a n d r a s K u r - šaitis, buvęs nuo įsteigimo dienos „Litauisch - Literarische Gesellschaft“ narys ir vėliau ilgametinis jos pirmininkas.

Karaliaučiuje nacių kalėjime 1940 m. buvo nužudytas ir sudegintas sakytojas A. (?) K o p ū s t a s iš Smeltės.

Kas minėtus asmenis, arba vieną iš jų, prisimena, ar žino kur randasi jų giminės, yra labai, labai prašomas visas, ir smulkiausias žinias apie juos į „Lietuvos Pajūrio“ redakciją atsiųsti arba savo antrašą pranešti, kad būtų galima su jais susisiekti.

LIETUVOS PAJŪRIO REDAKCIJA

M. U Ž P U R V I S, buvęs Vytauto Didžiojo Gimnazijos Klaipėdoje mokytojas, atvyko iš Klaipėdos krašto ir apsigyveno prie Koelno, Vokietijoje. Jam kaip ir daugeliui mažlietuvių, teko būti ilgus metus Sibire, kur jį Lietuvos okupantai buvo išvežę.

Nelengvai mūsų Neringos žvejai uždirbdavo sau duoną, nes nevisuomet Bangpūtis būdavo jiems maloniai nusiteikęs. Pradedant dangui tamsiais, niūriais debesimis niauktis ir pradedant marių bangoms putoti, tada skubiai tekdavo grįžti be laimikio į krantą.

R. Š L E Ž A S dirba filmų gamybos srityje. Jis pasižymėjęs kultūrinių filmų režisavimu, kurių motyvus jis paima iš aplinkinio amerikiečių gyvenimo. Vieną tokia filma apie amerikiečius austrų žvejus jis parodė susirinkimui.

Jono ir Taizos S T I K L O R I ū iš Philadelphijos sūnus, baigęs politinių mokslų kolegiją ir vėliau ištarnavęs kelis metus vyr. leitenantu Amerikos laivyne Viduržemių jūroje, pereitą vasarą įsigijo laipsnį prekybos srityje Philadelphijos universitete. Dabar jis dirba vienoje New Yorko biržos maklerų bendrovėje.

S I N O D O proga, 1968 m. spalio 27 d., į New Yorką suvažiavo gražus skaičius mažlietuvių ir jų bičiulių iš JAV ir Kanados. Nauji ir seni. Tarp kitų buvo dr. K. G u d a i t i s iš Warren, Ill. ir Rimas Šležas (Vanagai-tytės - Šleženės sūnus) iš Bostono.

Dr. G U D A I T I S yra žinomas savo rašiniais apie Maž. Lietuvą ir mažlietuvių. Vienas iš kalbėtojų iškėlė jo originalią studiją „Ateivis - žmonių pamėgtas Mažosios Lietuvos poetas“ (Lietuvinių Kalendorius 1952, p. 80 - 87) ir jaudinantį bei plačiai informacinį straipsnį apie mieląjį Vilių D o v i l a - „Su mielu draugu po Mažąją Lietuvą. Viliaus Dovilo mirties trisdešimtmetis.“ (LP 1964, Nr. 2-3)

S K V I R B L Y S Jonas, iš Čikagos, nepriklausomybės laikais Klaipėdos priemiestyje Smeltėje uosto direkcijos žinioje buvusio kanalo srovės prižiūrėtojas (Strommeister) ir stropus „Santaros“ pareigūnas, pereitą vasarą turėjo sunkią automobilio katastrofą. Belenkiant pasileido vairas ir mašina dideleliu smarkumu trenkė į tilto stulpą. Jam teko 9 dienas išgulėti ligoninėje ir tris savaites namuose.

Kun. P. D A G Y S savo žinioje esančioje parapijos salėje dažnai sukviečia apylinkės mažlietuvių į malonius susitikimus. Už tai New Yorko mažlietuvių jam yra labai dėkingi.

JUOZAS BAČIŪNAST

Baigiant išleisti šį LP numerį, mus pasiekė sudrebinanti ir liūdna žinia, kad š. m. sausio 23 d., nuo širdies smūgio pasimirė nuoširdus mažlietuvių bičiulis, didelis lietuvių veikėjas, Pasaulio Lietuvių Bendruomenės pirmininkas Juozas B a č i ū n a s.

Apie šį nepaprastą ir taurų lietuvių plačiau parašysime sekančiame numeryje. Tuo tarpu gerb. p. Bačiūnienei ir artimiesiems reiškiame nuoširdžią užuojautą.

M L B D - jų Centro Valdyba

Pranešimas Skaitytojams

Pranešame, kad LIETUVOS PAJŪRĮ finansiniais ir techniniais sumetimais vėl tenka leisti ir spausdinti Montrealyje. Šia proga dėkojame buvusiam LP redaktoriui Martynui B U N D E L I U I už ikišiolinį redagavimą ir laikraščio reikalų tvarkymą Čikagoje.

Kaip jau 1967 m. paskutiniame numeryje pažymėjome, metinę laikraščio prenumeratą turėjome nuo 1.00 ant 2.00 dolerių pakelti. Mat, pašto ir kaikurios kitos išlaidos per paskutinius metus nepaprastai padidėjo, o kaikur net daugiau kaip padvigubėjo. Bet kadangi 1968 metais pasirodė tik vienas numeris, tai prenumeratą už 1969 m. nekeliame ir paliekame ta pačią - \$ 1.00 metams.

Laikraštį toliau redaguos A. Lymantas. Tat jam ateityje prašome siųsti visas žinias, straipsnius ir laikraščius bei žurnalus pasikeitimo būdu.

Redakcijos ir administracijos antrašas: 5260 - 10th Ave, Rsmt. Montreal 405, P.Q. C a n a d a. (Antrašas paskutiniame numeryje buvo klaidingai atspausdintas.)

išeina keturis kartus į metus. Kaina \$ 2.00 metams, bet kuriame pasaulio krašte, išskyrus Vokietiją (DM 2.00) metams. Garbės prenumerata \$ 5.00. Aukos pageidautinos laikraščio tobulėjimui ir dažnėjimui. Redakcija ir administracija: 5260 - 10th Ave, Rsmt., Montreal 405, P.Q., Canada. Leidėjai: Kanados Mažosios Lietuvos Bičiulių Draugijų Centro Valdyba. Vyr. redakt. A. Lymantas

LITHUANIA'S COAST appears quarterly published by the Association of Friends of Lithuania Minor in Canada, 5260 - 10th Ave, Montreal 405, P.Q. Subscription per year: \$ 2.00 - Editor-in-Chief: A. Lymantas PRINTED IN CANADA